

RECEPCJA ŚW. AUGUSTYNA W MARIOLOGII SOBORU WATYKAŃSKIEGO II

Przygotowanie roboczego tekstu mariologicznego na Sobór Watykański II zlecono prezesowi Międzynarodowej Papieskiej Akademii Maryjnej, o. Carlowi Balićowi OFM, który skonstruował dokument przede wszystkim z wypowiedzi zwyczajnego magisterium zwłaszcza ostatnich papieży. Inne źródła teologiczne, wraz z Pismem św., zeszyły na plan dalszy. Jego przypisy przywoływały jedynie 4 Ojców Kościoła: św. Ambrożego, św. Hieronima, św. Germana z Konstantynopola i św. Jana z Damaszku: dokument ten nie wspominał św. Augustyna.

Oficjalny schemat "De Beata", rozesłany Ojcom soborowym w listopadzie 1962 r. jako owoc długich dyskusji, którego głównym autorem był także o. Carlo Balić, ostatecznie nie wszedł pod obrady Ojców, podobnie zresztą jak poprzedni, wybitnie "papieski", tzn. utkany wypowiedziami biskupów Rzymu. Odwoływał się on do 9 Ojców w sumie 22 razy: św. Augustyn - 10, św. Ambroży - 3, św. Jan z Damaszku - 3. Po jednym razie jego tekst odsyłał do św. Andrzeja z Krety, św. Hieronima, św. Germana z Konstantynopola, św. Ireneusza, św. Justyna i św. Leona Wielkiego. Włączony został także fragment św. Augustyna z "De sancta virginitate" o tym, że Maryja miłością współpracowała, by wierni rodzili się w Kościele, jak również myśl, że Doktor z Hippony nie chce myśleć o jakimkolwiek grzechu Maryi. Idea pierwszego tekstu weszła do Konstytucji dogmatycznej o Kościele /rozd. VIII/, mimo że omawiany tu "Schemat oficjalny" został odesłany ad acta.

W zatwierdzonym przez Sobór mariologicznym rozdziale Konstytucji dogmatycznej o Kościele Ojcowie Kościoła są już wyraźniej widoczni:

- nr 53: św. Augustyn
- nr 56 nota 5: św. German z Konstantynopola
św. Anastazy Antiocheński
św. Andrzej z Krety
św. Sofroniusz
- nr 56 nota 6: św. Ireneusz

- nr 56 nota 7: św. Ireneusz
nr 56 nota 8: św. Epifaniusz
nr 56 nota 9: św. Hieronim
św. Augustyn
św. Cyryl Jerozolimski
św. Jan Chryzostom
św. Jan Damasceński
- nr 57 nota 10: św. Leon Wielki
św. Ambroży
- nr 58 nota 13: św. Jan Damasceński
św. German z Konstantynopola
św. Modest z Jerozolimy
- nr 59 nota 14: św. Andrzej z Krety
św. Jan Damasceński
- nr 62 nota 15: św. Andrzej z Krety
św. German z Konstantynopola
św. Jan Damasceński
- nr 62 nota 17: św. Ambroży
- nr 63 nota 18: św. Ambroży
- nr 63 nota 19: Pseudo-Piotr Damiani
Gotfryd od św. Wiktora
Gerhoh Reich
- nr 64 nota 20: św. Ambroży
św. Augustyn
św. Beda Czcigodny
św. Izaak de Stella

Łatwo zauważyć równowagę w powoływaniu się na Ojców Zachodu i Wschodu: 13 razy na pierwszych, 15 na drugich, w sumie "Lumen gentium" VIII powołuje się na 15 Ojców, w tym na 7 zachodnich i 8 wschodnich /nadto na 4 teologów średniowiecza/.

Przyjrzyjmy się teraz trzem miejscom, w których Sobór powołuje się na Biskupa Hippony.

I

Tekst pierwszy znajduje się we "Wstępie", w numerze 53, gdzie Sobór kreśli perspektywę, w którą wpisuje postać Niewiasty, Matki Pana /perspektywę historiozbawczą/, ukazując Maryję ściśle zjednoczoną z Bogiem z jednej strony i z ludźmi - z dru-

giej. W celu podkreślenia ścisłego związku z ludźmi, Sobór posłużył się słowami św. Augustyna:

"plane mater membrorum /Christi/,
/.../ quia cooperata est caritate
ut fideles in ecclesia nasceren-
tur, quae illius Capitis membra
sunt".

"zgoła matką członków /Chry-
stusowych/, /.../ ponieważ
miłością swoją współdziałała
w tym, aby wierni rodzili
się w Kościele, którzy są
członkami owej Głowy".

Tekst Augustyna pochodzi z "De sancta virginitate"¹, w dokumencie soborowym zaś stoi samotnie w nocie 3, bez towarzystwa innych Ojców.

II

Ponownie pojawia się Biskup Hippony w rozdziale VIII części II "Lumen gentium", która nosi tytuł "Rola Błogosławionej Dziewicy w ekonomii zbawienia". W numerze 56 rozwija się myśl o ścisłym związku Matki Najświętszej z Chrystusem, drugim Adamem i w tym kontekście sobór przywołuje, znaną już św. Ireneuszowi², patrystyczną myśl "śmierć przez Ewę, życie przez Maryję". Powołuje się przy tym na 5 Ojców: św. Hieronima³, św. Augustyna⁴, św. Cyryla Jerozolimskiego⁵, św. Jana Chryzostoma⁶ i św. Jana Damasceńskiego⁷.

III

Św. Augustyn pojawia się jeszcze w rozdziale VIII części III "Lumen gentium" w numerze 64. Podkreśla się tam, że Kościół jest jak Maryja, matką i dziewicą, ponieważ dochowuje "nieskazitelnie i w czystości" wiary danej Chrystusowi, "a naśladowując Matkę Pana swego, mocą Ducha Świętego zachowuje dziewiczo niewzruszoną wiarę, mocną nadzieję i szczerą miłość". Sobór odsyła

1 De sancta virginitate 6, PL 40, 399: Corpus Marianum Patristicum, ed. Sergius Alvarez Campos, III, Burgos, 1970, nr 2850, s. 421.

2 Adversus haereses III 22, 4, Sch 211, 442-443.

3 Epistola 22, 21, PL 22, 408.

4 Sermo 51, 2, 3, PL 38, 335; Sermo 232, 2, PL 38, 1108.

5 Catechesis 12, 15, PG 33, 741, AP

6 In psalmum 44, 7, PG 55, 193.

7 Homilia 2 de dormitione B. M. V. 3, PG 96, 728.

w tym miejscu czytelnika do św. Ambrożego⁸, Bedy Czcigodnego⁹ i Izaaka ze Stelli¹⁰ oraz do św. Augustyna¹¹ dodając: "i in."

Jeśli pytamy o treściowy wkład św. Augustyna w soborową mariologię, możemy powiedzieć, że Biskup Hippony przemówił na Soborze Watykańskim II przeciwko instrumentalnej interpretacji udziału Maryi w zbawczych misteriach Chrystusa /powszechna w protestanckiej teologii/, a wotował za personalistycznym ujmowaniem tego udziału. Jego słowa, że Maryja miłością współpracowała, by wierni rodzili się w Kościele, podkreślają, że Bóg nie posłużył się Matką Najświętszą jako biernym instrumentem umożliwiającym wcielenie, ale że udział Maryi miał charakter osobowy i osobisty, ludzki, angażujący Jej wolność. Podobnie personalistyczną treść wnosi do mariologii soborowej trzecie miejsce, do którego odwołuje się Sobór w numerze 64 Konstytucji dogmatycznej "Lumen gentium", apelując do Kościoła, by za przykładem Matki Bożej zachowywał dziewiczą wierność Chrystusowi przez nienaruszoną wiarę, mocną nadzieję i szczerą miłość.

Stanisław Celestyn Napiórkowski OFMConv

- Lublin

LA RECEZIONE DI SANT'AGOSTINO
NELLA MARIOLOGIA DEL CONCILIO VATICANO II

/Riassunto/

Nel primitivo testo mariologico, preparato per il Concilio Vaticano II da C. Balić, Sant'Agostino completamente non appare. Nel testo "ufficiale", invece, incontriamo 9 Patri ai quali l'autore si riferisce 22 volte /10 volte a Sant'Agostino/. Il testo definitivo del Concilio /Lumen gentium VIII/ cita 7 Padri Occidentali /in totale: 13 volte/ e 8 Orientali /in totale: 15 volte/. A Sant'Agostino il testo rimanda 3 volte/ I. De sancta virginitate 6; II. Sermo 51, 2, 3, e Sermo 232, 2; III. In Joannis Evangelium 13, 12 e Sermo 191, 2, 3/. L'idea "cooperata est caritate /.../", "mors per Evam, vita per Mariam" nonché il concetto della verginità di Maria per la fede, per la speranza e per la carità ci permette di mettere in rilievo il potente merito di Sant'Agostino per lo sviluppo del personalismo della mariologia del Vaticano II.

8 Expositio Lucae Evangelii II 7 i X 24-25, PL 15, 1555 i 1810.

9 In Lucam expositio I 2, PL 92, 330.

10 Sermo 51, PL 194, 1863 A.

11 In Joannis Evangelium 13, 12, PL 35, 1499; Sermo 191, 2, 3, PL 38, 1010.